

รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษา

โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

The model of Community Participation in School Management Utilizing Economy Philosophy

ประยงค์ แก่นลา *

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและรูปแบบที่ค้นพบนี้สามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีคุณลักษณะตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ที่โรงเรียนบ้านคุ้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต1 มีการเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม จากผู้ร่วมวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นั้น ผู้บริหารต้องแสวงหาการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ได้แก่ ครูและบุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อมาร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามและประเมินผลในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีคุณลักษณะตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข โดยการใช้กระบวนการ PDCA ปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งผู้บริหารยึดหลักการมีส่วนร่วมในการบริหาร ด้วยการกำกับ ติดตาม ดูแล สร้างขวัญกำลังใจแก่ ผู้เกี่ยวข้อง ครู บุคลากร และนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมทั้งในโรงเรียน ที่บ้าน ชุมชน และฝึกฝนตนเองจากกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ผู้ปกครองและชุมชน คอยช่วยเหลือกิจการของโรงเรียน เช่น ให้ความรู้ คอยสอดส่อง ดูแล และ ส่งเสริมครู นักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรม โดยโรงเรียนมีหลักสูตรที่ยืดหยุ่น สามารถนำกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ไปบูรณาการกับทุกกลุ่มสาระ จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงมีการติดตามและประเมินผลร่วมกันในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการปฏิบัติกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนานักเรียน มีการประเมินผลก่อนและหลังปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน

* ผู้อำนวยการโรงเรียนมหาชนะชัยวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1

รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ค้นพบนี้ สามารถพัฒนาพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ตามวัตถุประสงค์ เพราะทำให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน เกิดการพัฒนาความรู้ ความคิด มีความตระหนัก ต่อความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตน โดยเฉพาะนักเรียนมีการเปลี่ยนความคิด เปลี่ยนพฤติกรรม เป็นคน มีเหตุผล รู้จักไตร่ตรองใคร่ครวญ มีความขยัน อดทน ประหยัด รับผิดชอบต่อการเรียนรู้มากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับระหว่าง ก่อนและหลังดำเนินการพัฒนา มีการพัฒนา “คน” ให้เข้าใจในความพอเพียง มีปัญญา กล้าหาญ ยืนหยัดในการ “พึ่งตนเองอย่างพอเพียง” ปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมรับผิดชอบ เอาใจใส่ดูแล มีการติดตามผล ประเมินผลและเฝ้าระวังอยู่ตลอดเวลา จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

Abstract

The purpose of this research was to investigate community participation through a school management model based in the sufficiency economic philosophy. This model can develop the quality of students and through the sufficiency economy philosophy. Participatory Action Research was the principal method utilized to pursue this study. The methods of data collection are as follows :participatory observation, in-depth interview and group discussion at Ban Kum School, the Office of Yasothon's Educational Region 1.

The research results revealed that the most efficient method is to seek for the cooperation of stakeholders (teachers, staff, students, parents and community). This structure actively engages stakeholders to brainstorm, plan, operate and monitor the quality of student development based on the sufficiency economy philosophy (sufficiency economy model) which operates under the PDCA cycle. The roles and responsibilities of stakeholders in this model is that the school principles should emphasize participatory management, monitoring and encourage their staff in the process. Teachers and staff have the main duty to translate the vision into reality both in the school and community, and to motivate the students through continuous practice. Parents and community should be involved in school activities, for instance, sharing knowledge and supporting various programs. Through a flexible curriculum sufficiency economy activities can be integrated into all course work. The instructional model is based on real life as well as a strong monitoring and evaluation process. Improving the student activities through pre-post evaluations strengthens community participation in the development of school management models and achieves these goals through a higher quality of student educational development.

In reference to the test of this participation model, the stakeholders developed their knowledge by recognizing their responsibility to students and the success of the school. When compared with the students' previous behavior, the test showed their ability to change their minds and behavior through the acquisition of logic, discretion, diligence and greater responsibility in their learning. This applied model builds insight into self - sufficiency, courage, and

self - reliance. The activities which were practiced in this exercise supported the monitoring and evaluation process which can bring about sustainable development.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน การพัฒนาประเทศยังขาดดุลยภาพเพราะเป็นไปในลักษณะแยกส่วน ไม่มีความเชื่อมโยงและบูรณาการระหว่างเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม สุขภาพ ชีวิตจิตใจ คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน ความไม่สมดุลดังกล่าวจึงก่อให้เกิดความไม่มั่นคง ยั่งยืน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง โดยเฉพาะคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรากเหง้าที่ค้ำจุนชาติ ค้ำจุนสังคมไทย กำลังถูกทำลายลงไปทีละน้อยๆ สาเหตุสืบเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศมุ่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจทุนนิยมและมุ่งเน้นพัฒนาด้านความรู้เพื่อการแข่งขันและยกระดับคุณภาพตามการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์เป็นสำคัญ เน้นการเพิ่มรายได้ประชาชาติ(GDP : Gross Domestic Product) ของประเทศมากกว่ามุ่งเน้นการสร้างรายได้ประชาชาติด้านความสุข (GDH : Gross Domestic Happiness) จึงทำทุกวิถีทางที่จะหาเงิน เร่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ พัฒนาอุตสาหกรรม พัฒนาการเกษตรและการส่งเสริมการลงทุนเพื่อการส่งออก และปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้ประเทศมีความเจริญทัดเทียมกับประเทศแถบตะวันตก โดยขาดความรอบคอบ ขาดความระมัดระวัง ไม่ได้สร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชน จึงทำให้คนไทยรับเอาค่านิยมและวัฒนธรรมตะวันตกที่ไหลทะลักเข้ามาอย่างรวดเร็ว ผกผันกับความเจริญ ก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสารสนเทศ จึงส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ เกิดความไม่สมดุลระหว่างวัตถุกับด้านจิตใจของประชาชน ที่ขาดความรู้ ความเข้าใจ ในแก่นแท้ของความจริงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองจนมีผลต่อการพัฒนาประเทศโดยรวม แม้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาการจัดการกระบวนการเรียนการสอนเพื่อปลูกจิตสำนึกและพัฒนาให้นักเรียนมีคุณภาพ และเกิดคุณลักษณะให้บรรลุผลตามหลักการและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ก็ยังขาดไม่สามารถทำให้บังเกิดผลเท่าที่ควรได้

ดังนั้นงานวิจัยนี้มุ่งหารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้วนำไปพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เกิดคุณลักษณะตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามเจตนารมณ์ในการจัดการศึกษาของประเทศไทยให้เป็นคนดี มีความรู้และเกิดสุขได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อค้นหารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เกิดคุณลักษณะตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. โรงเรียนจะมีรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไปบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะเป็นไปตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามเจตนารมณ์ของกระทรวงศึกษาธิการได้
2. สามารถนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนอื่นในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้

สมมติฐานการวิจัย

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ในการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากกิจกรรม 19 กิจกรรม ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนตามแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยได้บูรณาการเข้าไปในหลักสูตรเพื่อนำไปปฏิบัติจริงทั้งในโรงเรียน ครอบครัว ชุมชนซึ่งมีระยะเวลาในการดำเนินงาน 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ระหว่างเดือนมกราคม 2551- มีนาคม 2551 ระยะที่ 2 ระหว่างเดือนมิถุนายน 2551 ถึง เดือน กันยายน 2551

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผสมผสานกับการบริหารยุคใหม่มาเป็นหลักในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะนักเรียนให้เป็นไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้รูปแบบการบริหารจัดการผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 19 กิจกรรม ซึ่งมีกิจกรรมเข้าค่ายการพัฒนาเกษตรกรรมสู่ระบบอินทรีย์ตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง เป็นกิจกรรมนำร่อง เพื่อสร้างจิตสำนึก และให้ความรู้ ความเข้าใจ สร้างความตระหนักในหลักการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จากนั้นจึงนำกิจกรรมอื่นๆ 18 กิจกรรมให้นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมปฏิบัติและดำเนินการตามกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ดังแผนภูมิต่อไปนี้

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 ด้วยเหตุผลดังนี้

1.1.1 เป็นโรงเรียนที่มีปัญหาการบริหารจัดการศึกษาด้านคุณภาพการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ต่า นักเรียนมีคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์

1.1.2 ครูและบุคลากรให้ความสนใจและตั้งใจจะพัฒนาคุณภาพนักเรียน

1.1.3 ผู้ปกครองและชุมชนสนใจจะพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและพัฒนานักเรียน

1.1.4 เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนใหญ่พอสมควร

1.2 การคัดเลือกผู้ร่วมวิจัยและการเตรียมผู้ร่วมวิจัย ผู้วิจัยได้ยึดหลักคุณสมบัติดังนี้

1.2.1 เป็นผู้ที่มีความสนใจ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน กระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

1.2.2 เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1.2.3 เป็นผู้ที่มีความสามารถในการจับใจความสำคัญหรือจับประเด็นสำคัญของเรื่องได้

1.2.4 เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจบริบทของโรงเรียนและชุมชนบ้านคุ้ม เป็นอย่างดี

1.2.5 เป็นผู้นำชุมชนที่รับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ในปัจจุบัน

1.2.6 เป็นผู้นำชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมในชุมชนและชุมชนมีความศรัทธา

1.2.7 เป็นผู้มีเวลาและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดขึ้น

2. ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการจำเป็นของโรงเรียน

3. ขั้นตอนที่ 3 การจัดทำแผนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถาน ศึกษา โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4. ขั้นตอนที่ 4 การนำแผนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ

5. ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล นอกจากตัวผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย เครื่อง อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูปดิจิทัล กล้องถ่ายวิดีโอแล้ว ยังมีเครื่องมืออีก ดังนี้

1. แนวทางในการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

2. แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview)

3. แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้เก็บข้อมูลตั้งแต่ก่อนเริ่มต้นการนำแผนไปปฏิบัติ เพื่อจะนำข้อมูลมาใช้เป็น Base-line และหลังจากนั้นได้เก็บข้อมูลในระหว่างการนำแผนไปปฏิบัติการตามกระบวนการ PDCA เป็นระยะๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับ Baseline และใช้เป็นข้อมูลพัฒนาคุณภาพนักเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดช่วงเวลาดำเนินการวิจัย

การจัดการข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบการมีส่วนร่วมแล้ว จึงนำมาจัดการข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การจัดการข้อมูล

ข้อมูลได้จากการสังเกตพฤติกรรมแบบมีส่วนร่วม จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) แล้วนำมาจัดกลุ่ม เป็นหมวดหมู่ ตรวจสอบความถูกต้อง ก่อนจะนำไปวิเคราะห์และสังเคราะห์

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลหลังจากการจัดการแล้วมาวิเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) การวิเคราะห์สภาพทั่วไปของโรงเรียนและชุมชนด้วย SWOT Analysis เพื่อหาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ความคาดหวังในคุณภาพนักเรียน สำหรับนำมาวางแผนพัฒนาโรงเรียน
- 2) วิเคราะห์ด้านเนื้อหาว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้นำหลักการบริหารไปจัดการโรงเรียนโดยให้ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอย่างไร จึงทำให้ทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปบูรณาการกับกิจกรรมการเรียนได้มากน้อยเพียงใด
- 3) วิเคราะห์ด้านพฤติกรรมผู้เรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าก่อนและหลังการปฏิบัติกิจกรรมมีผลการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด
- 4) วิเคราะห์บริบทของการบริหารจัดการสถานศึกษา ได้แก่ วิถีชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรมของพ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชนที่มีผลต่อพฤติกรรมนักเรียน

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัย สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

(1) ด้านผู้บริหาร ในฐานะผู้นำองค์กร พบว่า การแสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อมาร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการติดตามการปฏิบัติงานทุกระยะด้วยการลงไปคลุกคลีกับครู นักเรียน และชุมชน บริหารหลักสูตรด้วยการจัดกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงบูรณาการไว้ในกลุ่มสาระทั้ง 8 กลุ่ม ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เสมือนหนึ่งว่าเป็นการดำรงชีวิตประจำวันตามวิถีชีวิตจริงในสังคม ไม่แยกว่า การเรียนในโรงเรียนเป็นอย่างหนึ่ง การดำเนินชีวิตจริงเป็นอีกอย่างหนึ่ง

(2) ด้านครูและบุคลากรผู้สอน พบว่า ครูและบุคลากรผู้สอนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการคิด ตั้งแต่เริ่มต้นของการพัฒนา ได้ร่วมกันออกแบบกิจกรรมเศรษฐกิจ และร่วมปฏิบัติการกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนและทุกขั้นตอนในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน

(3) ด้านผู้เรียน พบว่า ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน ออกแบบกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนเองตั้งแต่เริ่มต้น ได้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ ได้ร่วมประเมินผลตนเองเพื่อสะท้อนผลการพัฒนาตามกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

(4) ด้านผู้ปกครองนักเรียน พบว่า กลุ่มนี้มีสัดส่วนมากกว่ากลุ่มอื่นจึงมีพลังของการมีส่วนร่วมมาก ได้เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ตั้งแต่เริ่มต้น แล้วร่วมปฏิบัติการกับผู้บริหาร ครู นักเรียน โดยความเป็นวิทยากร ร่วมดูแลอบรม ตักเตือนบุตรหลาน และร่วมสังเกตพฤติกรรมเพื่อสะท้อนผลของการพัฒนาร่วมกัน ส่งเสริม สนับสนุนกิจการของโรงเรียนด้วยความรู้สึกเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง สิ่งสำคัญคือการร่วมเป็นต้นแบบที่ดีแก่นักเรียนด้วยการพาบิดาทำตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขณะที่นักเรียนอยู่ในครอบครัวและชุมชน

(5) ด้านชุมชน พบว่า ตัวแทนชุมชนทั้งผู้ใหญ่บ้าน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มรรคทายกวัด ตัวแทนกลุ่มแม่บ้าน อดีตผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อดีตครูโรงเรียนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านคุ่มต่างมีความกระตือรือร้น มีความรู้สึกภาคภูมิใจ และมีความรับผิดชอบที่โรงเรียนให้ความสำคัญ ให้เข้ามามีส่วนร่วม ได้ช่วยเหลือโรงเรียนในการจัดอบรมเพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดี พัฒนาอาชีพ ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ร่วมสอดส่องดูแลพฤติกรรมนักเรียนในชุมชน คอยบอกกล่าวตักเตือน และทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนและได้ร่วมติดตามและประเมินผลซึ่งสอดคล้อง เป็นไปตามหลักการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (participatory action research : PAR) ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการวิจัย

2. ด้านหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า หลักสูตรที่ยืดหยุ่นสามารถกำหนดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย ทั้งการเน้นปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและบูรณาการเข้าทุกกลุ่มสาระเป็นกิจกรรมที่มาใช้ฝึกฝนให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงสอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวันจะเป็นหลักสูตรที่สามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีคุณภาพได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักทฤษฎีของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey, 1975.) ที่เน้น “การเรียนรู้โดยการกระทำ” (Learning by Doing) นับเป็นการเน้นให้นักเรียนได้เรียนด้วยการลงมือกระทำจริงทำให้ประสบการณ์ได้รับมีความหมายต่อชีวิตของนักเรียน

3. การติดตามและการประเมินผล เป็นการค้นหาความสำเร็จของการพัฒนา พบว่า ก่อนการนำกิจกรรมลงสู่การปฏิบัติที่ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลไว้เป็น Baseline เปรียบเทียบกับหลังการปฏิบัติกิจกรรมตามกระบวนการ PDCA ผลเป็นดังนี้

3.1 ก่อนการดำเนินการ พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หลายอย่างเช่น ก้าวร้าว เกียจคร้าน มกง่าย พุ่มพวย เทียวเตรในเวลากลางคืน ขับรถมอเตอร์ไซด์เสียงดังในเวลาค่ำคืน ไม่ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน ไม่ทำการบ้าน ไม่อ่านหนังสือ ทะเลาะกับวัยรุ่นต่างหมู่บ้าน ไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ผู้ปกครองไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรหลาน ชุมชนไม่ทราบความเคลื่อนไหวในกิจการของโรงเรียน ครูและบุคลากรของโรงเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ลึกซึ้ง โรงเรียนและชุมชนสกปรกไม่เป็นระเบียบ นักเรียนทิ้งขยะไม่เป็นที่ ตามถนนในหมู่บ้านเต็มไปด้วยมูลสัตว์

3.2 ผลการติดตามระหว่างการดำเนินการ พบว่า ระยะที่ 1 เดือนมิถุนายน 2551 ผลการพัฒนานักเรียนยังออกมาไม่ชัดเจนเพราะผู้ที่มีส่วนร่วมยังขาดความรับผิดชอบ กระบวนการปฏิบัติกิจกรรมไม่มีความพร้อม ขาดความรู้ ความเข้าใจ แต่การวางระบบงานของผู้บริหาร การให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมมีการเตรียมการได้ดี ระยะที่ 2 เดือนกรกฎาคม 2551 เมื่อปรับปรุงผลครั้งที่ 1 ร่วมกัน ทำให้การปฏิบัติกิจกรรมเริ่มดีขึ้น ผู้เกี่ยวข้องมีความรับผิดชอบมากขึ้น มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในการดำเนินการกิจกรรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดีขึ้น นักเรียนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องได้รับการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ส่วนในระยะที่ 3 เดือนสิงหาคม 2551 เป็นการประเมินในระยะที่ใกล้เคียงกับการประเมินผลหลังสิ้นสุดโครงการ พบ

ว่า ผู้มีส่วนได้เสียได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นอย่างชัดเจน สามารถนำขับเคลื่อนงานได้ดี พฤติกรรมของผู้เรียนเปลี่ยนไปในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงชัดเจนมาก

3.3 หลังสิ้นสุดการดำเนินการ พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ดีขึ้น เช่น มีเหตุผล รู้จักความพอประมาณ มีภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรอบรู้ มีความรอบคอบ มีความระมัดระวัง ความซื่อสัตย์ สุจริต ความขยัน อดทน มีสติ ปัญญา รู้จักการแบ่งปันมากขึ้น ผู้บริหาร มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม และหลักการบริหารจัดการแนวใหม่มากขึ้น โรงเรียนมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย ร่มรื่น สวยงาม หมู่บ้านสะอาด ชุมชนมีความสุข ผู้ปกครองและชุมชนมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาเป็นอย่างมาก ครู มีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและหลักการบริหารจัดการกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในกลุ่มสาระ และเข้าใจในกระบวนการจัดกิจกรรมทั้งในคาบสอนในโรงเรียนและในบ้าน ชุมชน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยจะนำมาอภิปราย ดังนี้

1. การบริหารจัดการโดยยึดการมีส่วนร่วมของชุมชน

การบริหารจัดการสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยเห็นว่า มีสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะก่อให้เกิดการพัฒนา ซึ่งสอดคล้อง กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ในมาตรา 8 (2) และมาตรา 9 (6) ที่เน้นให้ชุมชน สังคม เข้ามามีส่วนร่วม

ส่วนนิตยา เงินประเสริฐศรี (2544) ก็เห็นว่า “การมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการเดินทางไปสู่การพัฒนา (Journey of Development) ทั้งในระดับปัจเจกชนและระดับสังคม” และ Morhman and Wohlstelter (1994) ได้กล่าวว่า “การมีส่วนร่วม เป็นหัวใจหรือเป็นหลักสำคัญสำหรับการบริหารของสถานศึกษา เพราะจะทำให้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น” และประยงค์ แก่นลา (2550) ได้สรุปการมีส่วนร่วมว่าต้อง “ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผล” ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียนที่จะให้เกิดคุณลักษณะตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. การบริหารจัดการตามวงจร PDCA

ผู้วิจัยพบว่า ผู้บริหารได้นำเอากระบวนการบริหารงานตามวงจร PDCA ของเดมมิง (Deming Cycle) ไปปฏิบัติการกิจกรรม ตั้งแต่เริ่มการวางแผน (P) ขึ้นลงมือทำ (D) ขึ้นตรวจสอบ (C) ขึ้นสะท้อนผล (A) นับเป็นกระบวนการพัฒนางานที่ดีกับยุคสมัยใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 39 ที่กระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการให้โรงเรียนเป็น “นิติบุคคล” ให้อิสระในการบริหารงานวิชาการ บุคคลบริหารทั่วไปและงบประมาณ เพื่อให้การบริหารจัดการมีความคล่องตัวให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ ของกระทรวงศึกษาธิการที่จะสร้างผู้บริหารให้เป็น “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” จึงจะสามารถบริหารจัดการโรงเรียนให้มีคุณภาพ ก้าวทันโลกยุค “โลกาภิวัตน์” นี้ได้

3. หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน

ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ คือ การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นต้องอาศัยกิจกรรมเป็นสื่อและนวัตกรรมการสอน โดยมีหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและนำ

กิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตน โดยเฉพาะกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝน ลงมือปฏิบัติจริง สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงทั้งอยู่ที่โรงเรียนและที่บ้าน รวมถึงในชุมชนด้วย เป็นการปลูกฝังให้มีค่านิยมที่ดีงาม และสร้างเจตคติที่ดีต่ออาชีพ ต่อการพัฒนา “การพึ่งตนเอง” ผ่านกระบวนการกิจกรรมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์ (2542) ที่พบว่า ชุมชนมีความพึงพอใจในอาชีพเพราะได้เรียนรู้อาชีพด้วยตนเอง เป็นการพึ่งตนเอง และสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2545) ที่ว่า “การจัดกิจกรรมนักเรียนจะทำให้เกิดผลต่อการเรียนการสอนนั้น ควรมีหลักและวิธีการบูรณาการวิชาการกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต” และตรงกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาพอเพียง ที่ถอดบทเรียนจากโรงเรียน 135 โรง ของคณะกรรมการกระทรวงศึกษาธิการว่า “แนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษามีอยู่ 4 ประเด็นใหญ่ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน การพัฒนาหลักสูตร การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การบริหารจัดการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก็ยังไม่เน้นให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงทั้งในสถานศึกษาและในครอบครัว ชุมชน”

4. ความยั่งยืน

เมื่อโรงเรียนนำรูปแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปพัฒนาคุณภาพนักเรียนจนประสบผลสำเร็จแล้วนั้น จะทำอย่างไรจึงจะให้เกิดความ “ยั่งยืน” คิดตัวนักเรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องไปได้ตลอดและปัจจัยสนับสนุนความยั่งยืนควรจะเป็นอะไร เนื่องจากสภาพสังคมไทยเรา แม้จะสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ แต่ไม่มีความยั่งยืน มักเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เหมือน “กวาดขยะไว้ได้พรม” เช่น การแก้ปัญหาสภาพหนี้ในชุมชน ก็เป็นการไป “กู้หนี้ยืมสิน” เอาทองหนี้ยืมสินไปกลบหนี้ อีกกองนั้น เวียนไปเวียนมา เป็นวงจรอุบาทว์ หรือตัวอย่างการพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมา ก็เป็นการพัฒนาที่มุ่งหาเงินเข้าประเทศจนขาดความรอบคอบ ขาดความระมัดระวัง จึงทำให้เกิดผลต่อการทำลายทั้งสภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และสังคม เพราะเกิด “ค่านิยม” ที่ผิดคิดและเข้าใจว่า “คนดีคือคนมีเงิน” “ความดี คือ การที่มีทรัพย์สินเงินทองมาก ๆ” และ “การจะมีความสุขได้ต้องใช้เงินทอง ซื้อสิ่งของมาบำรุงบำเรอ “ความอยากของตนตอบสนองกิเลส ตัณหาตน” จึงทำให้คนเต็มไปด้วยกิเลส ตัณหา ราคะ แสวงหาการบริโภคอย่างขาด “ปัญญา” (Wisdom) เมื่อคนขาดปัญหาจึงขาด “ความเชื่อมั่น” ในตนเอง ชีวิตจึงหวังพึ่งวัตถุ สิ่งของ ที่สำคัญคือหวังพึ่ง “เงิน” เป็นตัวตั้งในการดำรงชีวิต แต่ในทางกลับกันถ้าหากคนมีปัญหาก็จะอาศัย “การพึ่งตนเอง” ในการดำรงชีวิต

ดังนั้น การพัฒนาจะทำให้เกิดความยั่งยืนได้ต้องพัฒนา “คน” ให้มี “ปัญญา” (Wisdom) ให้มีเหตุผล เข้าใจ “ความจริงแท้ของชีวิต” แล้วหันมา “พึ่งตนเอง” เกิดความตระหนักและเข้าใจว่าวัตถุ สิ่งของ เงินทอง เป็นเพียงปัจจัยภายนอกเท่านั้น หากทุกคนสามารถพึ่งตนเอง มีความกล้าหาญในการยืนหยัดกับกระแสสังคมโลกาภิวัตน์ได้ การดำเนินชีวิตก็ “คงสภาพจริง” ก็คือ “ความยั่งยืน” นั่นเองส่วนปัจจัยสนับสนุนความยั่งยืนในการพัฒนานั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การประชาสัมพันธ์ก็เป็นทางหนึ่งที่จะสร้างความตระหนักและแพร่กระจายข่าวสารการทำ “ความดี” ของคนในสังคมให้แพร่กระจายออกไป และจะทำให้คนในสังคมอยากดำเนินชีวิตแบบ “พอเพียง” เพราะเป็นวิถีชีวิตที่ง่าย และเกิด “ความสุข” ในใจของตน หากคนในสังคมไทยได้รับรู้ว่ามีคนจำนวนมากขึ้น ๆ ที่ดำเนินชีวิตแบบพอเพียงแล้ว ก็จะทำให้เกิดความ “มั่นใจ” ในตนเองมากขึ้น ๆ แล้วจะทำให้มีความยั่งยืนได้

5. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ 2 ประเด็น ดังนี้

5.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงในมิติต่างๆ แม้จะเป็นเรื่องยาก เพราะเศรษฐกิจพอเพียงถูกนำเสนอเฉพาะมิติด้านการเกษตร โดยมุ่งเป้าไปที่เกษตรกรซึ่งเป็นประชากรรากหญ้าและมีเป็นจำนวนมากที่เป็นฐานค้ำยันของสังคม แต่ถ้าหากรัฐบาลเร่งพัฒนาในมิติอื่นๆ ก็จะเป็นสิ่งที่ดี โดยเฉพาะในกระทรวงศึกษาธิการ หากนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปนำไปใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา บูรณาการในการเรียนการสอนได้ จะครอบคลุมคนในสังคมทั่วไปได้ รวมถึงเกษตรกรหรือผู้ยากไร้ เพราะนักเรียนในสถานศึกษามีอยู่ในทุกระดับและครอบคลุมทั่วประเทศ ถ้าเป็นเช่นนั้นได้ จะทำให้ประเทศไทยมีการดำรงอยู่อย่างมั่นคง มีฐานราก (เสาเข็ม) ฐานที่แข็งแรง แม้ประสบกับสภาวะการณ์เสี่ยงใดๆ ก็จะสามารถทำให้ประเทศดำรงอยู่ได้ด้วยความมั่นคง สถาพรทั้งในปัจจุบันและอนาคต

2) การพัฒนาคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษา แม้นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ จะเน้น “คุณธรรมนำความรู้ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ก็ยังมีโรงเรียนอีกเป็นจำนวนไม่น้อยที่เข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ลึกซึ้งถึงแก่นของ “เศรษฐกิจพอเพียง” เพราะเพียงแต่รู้และเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของการเกษตร ละเลยเรื่องของ “คุณธรรมจริยธรรม” ซึ่งเป็นรากฐานของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะถ้า “คน” ไม่รู้จัก “ตัวตน” ของตนแล้ว ไม่รู้ความจริงของชีวิตคืออะไร ไม่รู้เราทำงานไปเพื่ออะไร และหรือเราสอนนักเรียนไปเพื่ออะไร ถ้าคนยังไม่เกิดปัญญา เข้าไปไม่ถึง “แก่น” ของเศรษฐกิจพอเพียงคนก็จะกลับไปวิ่งตามกระแส “ทุนนิยม” ที่สร้างนิสัยที่ “มั่งง่าย” ดังนั้น ประเด็นสำคัญคือ การทำความเข้าใจถึง “แก่น” ของหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ครูและบุคลากร และมีแนวทาง มาตรการที่ชัดเจนถึง “ผล” ของการดำเนินเศรษฐกิจพอเพียงในสถาน ศึกษาให้ปรากฏทั้งระบบ ให้เป็นตัวอย่างแก่ “นักเรียน” ได้ในที่สุด และเมื่อทุกคนปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้ทั้งระบบในองค์กรนั้นๆ แล้ว องค์กรนั้นจะมีองค์ความรู้ที่ถูกตรงต่อการนำไปใช้ในการดำรงชีวิตต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงวิจัย

1) ผู้วิจัยควรให้ความสำคัญในการพัฒนา ผู้ร่วมวิจัย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดความตระหนักในการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถ และมีความพร้อมในการพัฒนาองค์กรและชุมชนของตนอย่างมีเป้าหมายและถูกทิศทาง

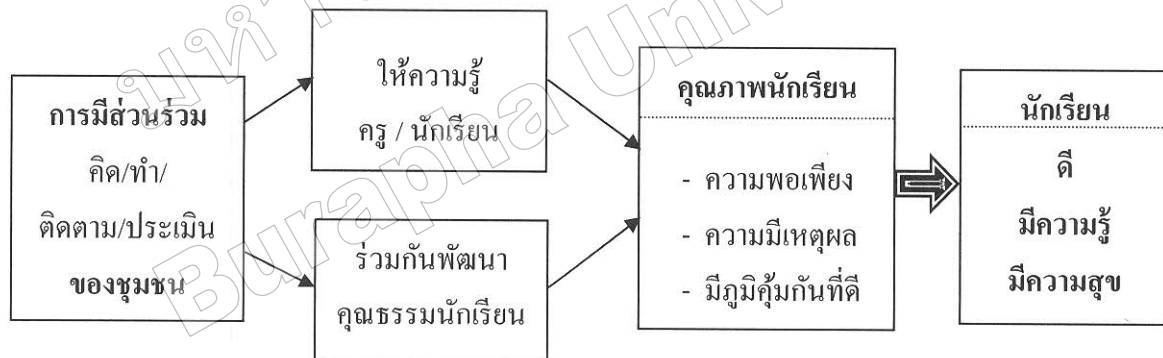
2) เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมของชุมชน กระบวนการปฏิบัติการได้อาศัยหลักการมีส่วนร่วม การใช้กิจกรรม การบริหารจัดการ และองค์ความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแกนหลัก ดังนั้น ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย ผู้บริหาร ครูผู้ปฏิบัติกิจกรรมจำเป็นต้องมีองค์ความรู้ของหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างลึกซึ้ง ทั้ง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข โดยเฉพาะเงื่อนไขคุณธรรม จำเป็น ต้องเข้าใจแก่นแท้ของหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อจะสามารถเชื่อมโยงเข้ากับจุดมุ่งหมายการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละกิจกรรมที่จะสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้

3) ในกระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาในแต่ละบริบทมีความแตกต่างกัน ความสำเร็จของบริบทหนึ่ง อาจจะไม่ประสบความสำเร็จในอีกบริบทหนึ่ง ถ้าขาดการประยุกต์ (Application) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ถ้าในบริบทใดขาดความเชื่อมั่นต่อการพัฒนาของผู้บริหารแล้ว ย่อมทำให้การพัฒนาในองค์กรนั้นเป็นไปได้ยากยิ่ง จึงเป็นสิ่งเตือนใจสำหรับนักวิจัยที่จะเลือกพื้นที่วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

4) ในกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้น ผู้วิจัยสามารถพัฒนาพื้นที่เป้าหมายได้ในระดับหนึ่ง และมีสิ่งบ่งบอกถึงแนวโน้มจะสามารถพัฒนาต่อยอดออกไปอีกได้แม้กระบวนการวิจัยจะจบสิ้นลง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ ถ้าหากผู้วิจัยจัดกระบวนการ วิจัยให้ได้ดี มีกระบวนการและวิธีการที่ชัดเจน จะทำให้ผู้ร่วมวิจัยซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชนหรือองค์กรนั้น ก้าวเดินพัฒนาต่อไปได้เอง จึงเห็นว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยิ่ง แม้จะเป็นการวิจัยที่ลำบาก ยุ่งยาก เพราะผู้วิจัยต้องลงไปคลุกคลี ใกล้ชิดกับกลุ่มเป้าหมายก็ตาม

5) ครมมีการติดตามผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ว่า ส่งผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืนเพียงใด และในชุมชนนั้นมีวิถีชีวิตดีขึ้นกว่าเดิมหรือมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิมหรือไม่

แผนภูมิที่ 1 แสดงรูปแบบ (Model) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

เกษม วัฒนชัย. การผลิตและการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์ดี, 2545.

_____. “คำอธิบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง,” เอกสารประกอบในการประชุม “นักวิจัยรุ่นใหม่พบ...เมธินักวิจัยอาวุโส สกว” ณ โรงแรมริเจนท์ ซะอ่า จังหวัดเพชรบุรี วันที่ 12-14 ตุลาคม 2549, (อัดสำเนา).

กลุ่มประเมินผลการจัดการเรียนรู้ สกส. “ผลกระทบโลกาภิวัตน์ต่อการจัดการศึกษาไทยใน 5 ปี ข้างหน้า,” วารสารการศึกษาไทย. 4, 32 (มิถุนายน-กรกฎาคม 2550) : หน้า 14-19.

กลุ่มพัฒนารอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. โครงการสัมมนาเรื่อง

“การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน” ร่วมจัดโดยมูลนิธิพัฒนาไท สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และสถาบันพัฒนาสื่แยกอินโดจีน ระหว่างวันที่ 28-30 มิถุนายน 2545 ณ โรงแรมเลกซ์ ริเวอร์แคว รีสอร์ท จังหวัดกาญจนบุรี, (อัดสำเนา).

_____. ประมวลคำในพระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตั้งแต่ พุทธศักราช 2493-2542 ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546.

คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2547.

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. ถอดรหัส ซีอีโอ ยุคเศรษฐกิจพอเพียง : Positioning. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บริษัทไทยเคย์ ดีอทคอม จำกัด, 2550.

จุฑาพรรธ (จามจุรี) ผดุงชีวิต. “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : การตีความเชิงวิพากษ์ว่าด้วยมิติทางวัฒนธรรมจากมุมมองหลังสมัยใหม่,” เอกสารประกอบการสัมมนาประจำปี สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพฯ 2550, (อัดสำเนา).

จอห์นดิวอี้. “การศึกษาคือชีวิต,” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://www.sobkroo.com/ed_3.htm (วันที่ค้นข้อมูล : 26 มิถุนายน 2551).

ฉลาด จันทสมบัติ. “การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชน,” เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ เรื่อง “เจาะประเด็นเศรษฐกิจพอเพียง : องค์ความรู้จากงานวิจัย” ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น 21 มิถุนายน 2550 , (อัดสำเนา).

ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์. รายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างเสริมค่านิยมตาม แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียนและชุมชนด้วยโครงการอาชีพ. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิจัยและสถิติการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

ชาย โพธิ์สิตา. ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2549.

ทรงจิต พูลลาภ, มณีรัตน์ ลืมสืบเชื้อ. “การสำรวจศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นและความพร้อมในการพัฒนาของชุมชนรอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์และชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์, “เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ เรื่อง “เจาะประเด็นเศรษฐกิจพอเพียง : องค์ความรู้จากงานวิจัย”

ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น 21 มิถุนายน 2550, (อัดสำเนา).

ทวีศักดิ์ นพเกษร. การวิจัยเชิงคุณภาพ เล่ม 1. นครราชสีมา: โชคเจริญมาร์เก็ตติ้ง, 2548.

... การวิจัยเชิงคุณภาพ เล่ม 2. นครราชสีมา: โชคเจริญมาร์เก็ตติ้ง, 2549.

ทิมข้าว ปชส. “วิกฤตคุณธรรมเยาวชนไทย เผย 5 พฤติกรรมที่สังคมถึงตระหนัก,” วารสารธีระ ฤๅเจริญ. ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา : สภาพปัญหา ความจำเป็น และแนวปฏิบัติ.

กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง, 2549.

ธีระ ฤๅเจริญ และคณะ. การบริหารเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง, 2545.

นิตยา เงินประเสริฐศรี. “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม,” วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 2 : 7

(กรกฎาคม-ธันวาคม, 2544) : หน้า 61-62.

ณัฐพงษ์ ทองภักดี, วิศาล บุญผด. “ประเทศไทยในทศวรรษหน้า : วิสัยทัศน์ของ NIDA แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจ,” เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ 30 ปีแห่งการสถาปนาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2540, (อัดสำเนา).

บุปผา ศิริสัมพันธ์. “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม,” เอกสารประกอบการสอน สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล 2544, (อัดสำเนา).

ประเวศ วะสี. พระเจ้าอยู่หัวกับรหัสพัฒนาใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ประชาชนอินเตอร์พริ้นต์, 2549.

ประยงค์ แก่นลา. จากท้องถิ่น...สู่ผู้บริหารมืออาชีพ. พิมพ์ครั้งที่ 6. อุบลราชธานี: ยงค์สวัสดิการพิมพ์, 2550.

ปรียานุช พิบูลสรารุช. การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ประสานงานกลางการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2550.

ปิยนุตร หล่อไกรเลิศ. เศรษฐกิจพอเพียง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เอเชียแปซิฟิกส์ พริ้นติ้ง, 2547.

เปรม ตินสุลันนท์. “เศรษฐกิจพอเพียงแบบเกษตรผสมผสาน,” วารสารการศึกษาไทย. 4, 28 (สิงหาคม 2550) : หน้า 21-23.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). การพัฒนาจริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม, 2535.

พันธุ์ทิพย์ รามสูตร. การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. นครปฐม : สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล (ศาลายา), 2540.

พิศิษฐ์ วรอุไร. “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง,” แนวบรรยายประกอบแผนภาพ 2549, (อัดสำเนา).

วีระพล บดีรัฐ. PDCA วงจรสู่ความสำเร็จ. กรุงเทพฯ : ประชาชน, 2543.

สมบัติ กุสุมาวดี. “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจเอกชน : กรณีศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์เครือซีเมนต์ไทย,” เอกสารวิจัยเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2549, (อัดสำเนา).

... “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาองค์กร,” เอกสารประกอบการสัมมนาประจำปีสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2550, (อัดสำเนา).

สุทิน ลีปะชาติ. พระบารมีปกเกล้าฯ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมสาร, 2549.

สุภาภรณ์ จันทวานิช. การวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

สุเมธ ตันติเวชกุล. หลักธรรม หลักทำ ตามรอยพระยุคลบาท. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์, 2549.

สุรยุทธ จุลานนท์ ปาฐกถาพิเศษ. “แนวทางการบริหารประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง,”
วารสารการศึกษาไทย, 4,28 (สิงหาคม 2550) : หน้า 13-15.

สุรัตน์ ดวงชาตม. รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ : กรณีสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหาร การ
ศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2549.

อนันต์ งามสะอาด. การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีด้วยหลักการมีส่วนร่วม : กรณีวิทยาลัย
เทคนิคเดชอุดม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย
มหาวิทาลัยขอนแก่น, 2549.

อภิชัย พันธเสน. “การสังเคราะห์งานวิจัย ข้อเขียน และบทความเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง (A synthesis of
Research Works and Related Literatures on Sufficiency Economy)”, เอกสารการประชุม
วิชาการระดับชาติ เรื่อง “เจาะประเด็นเศรษฐกิจพอเพียง : องค์ความรู้จากงานวิจัย” ณ โรงแรมมิราเคิล
แกรนด์ คอนเวนชั่น 21 มิถุนายน 2550, (อัดสำเนา).

อมรวิรัช นาคทรพร. “บทความประกอบการอภิปรายเรื่อง การศึกษาเพื่อสังคมไทยในอนาคต,”[ออนไลน์].
เข้าถึงได้จาก <http://www.apecforesight.or.apec> (วันที่ค้นข้อมูล : 16 สิงหาคม 2549).

โรงเรียนบ้านคุ้ม. เอกสารสรุปการดำเนินการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาโรงเรียนเศรษฐกิจพอ
เพียงแบบอย่าง (หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนพอเพียง), (อัดสำเนา).

Ammar Siamwalla. Can A Developing Democracy Manage Its Macroeconomy ? The Case of
Thailand TDRI Quarterly Review Vol.2 NO.4, 1997.

Dewey, J. *Moral Principle in Education*. London : Fever & Simons, Inc., 1975.

Kochhar, S.K. *Methods & Technique of Teaching*, India : Kohli Offset Press, New Delhi, 1975.

Morhman, and Wohlstetter, Priscilla. *School Based Management : Organizing for High Perfor-
mance*. San Francisco : Jossey-Bass Publishers, 1994.

Positioning books. *Sufficiency Economy*. กรุงเทพฯ : ตะวันออก จำกัด (มหาชน), 2550.

United Nations Development Programme. *Thailand Human Development Report 2007: Suffi-
ciency Economy and Human Development*. Bangkok : UNDP, 2007.